

Noua legislație electorală din România: Disciplină și transparență financiară

■ FLORIN GRECU

[„Hyperion“ University of Bucharest]

Abstract

The article analyzes the new electoral law voted and enacted in the spring of 2015, which reintroduced the plurinomial vote, regarding the election the senators and deputies, not by uninominal election, but by voting a party-list. On the other hand, the article analyzes the new electoral law concerning the financing of the political parties and the development of the electoral campaign. Because of the new electoral laws, the logic and the old political customs, related to the illegal financing of the political parties, will be forgotten, due to the donors' obligation to be transparent. By the new electoral law, the Permanent Electoral Authority is the institution qualified to perform the control of the income and expenses of the parties and electoral alliances, but also on the revenues realized during the campaign, offered by creditors and donors, but transactions can only be made by bank credit transfer or payment order, thus conferring discipline and public transparency on the financing of political organizations and on the debts and loans stored by the parties.

Keywords

electoral campaign; political parties; voting; political funding; payment order

Introducere

Articolul analizează noua legislație electorală din România votată de Parlament în anul 2015 care reconfigurează, disciplinează și transparentizează activitatea partidelor politice și a finanțării campaniilor electorale, prin introducerea instrumentului financiar numit virament bancar. Metodologia propusă este cea calitativă, specifică științelor socio-umane¹. Analiza propusă face trimitere la articole de lege și constituționale arătând că actele normative, Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente² și Legea 113/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial,

1 Septimiu Chelcea, *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Ediția a-II-a revizuită, (București: Editura Economică, 2004), 72

2 Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, <http://lege5.ro/Gratuit/g4ztknjvge/legea-nr-208-2015-privind-alegerea-senatului-si-a-camerei-deputatilor-precum-si-pentru-organizarea-si-functiunea-autoritatii-electorale-permanente>, accesat în data de 07.12.2015.

Partea I, nr. 339 din 18 mai 2015³, au fost adoptate de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (1) din Constituția României, republicată în anul 2003. Astfel, reforma legislației electorale s-a realizat, în conformitate Titlul al III-lea, Capitolul I, Parlamentul, Secțiunea-Legiferarea:

Articolul 75 – Sesiunea Camerelor:

(1) Se supun spre dezbatere și adoptare Camerei Deputaților, ca prima Camera sesizată, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezulta din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice.

(2) Prima Camera sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv.

(4) În cazul în care prima Camera sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alineatului (1), intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se întoarce la prima Camera sesizată, care va decide definitiv în procedura de urgență⁴.

Articolul 76 din Constituție – Adoptarea legilor și a hotărârilor:

(1) Legile organice și hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere⁵.

Înainte de promulgarea legislației electorale de Președintele României și a publicării legilor în Monitorul Oficial, Parlamentul României a votat în primăvara anului 2015 revenirea la sistemul de vot pe listă închisă de partid. Partidele parlamentare, ajungând la consens politic, au votat revenirea la vechiul sistem de vot, cel pe listă închisă, pentru a exercita un mai mare control politic asupra aspiranților la candidaturi. Scrutinul pe listă blocată de partid a debutat cu primele alegeri democratice post decembriste și a continuat până în anul 2008, când a fost introdus votul uninominal⁶, prin Legea 35/2008⁷, care a înlocuit votul plurinominal. Votul plurinominal constă în ștampilarea în bloc a candidaților aflați pe lista întocmită

3 Legea 113/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 339 din 18 mai 2015, http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_113_2015_modificare_lege_334_2006_finantarea_activitatii_partidelor_politice_campanii_electorale.php, accesat în data de 07.12.2015.

4 Constituția României, http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=3#t3c1s3sba76, accesat în data de 05.12.2015.

5 Constituția României, http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=3#t3c1s3sba76, accesat în data de 07.12.2015.

6 Florin Grecu, „Transformarea voturilor cetățenilor în mandate uninominale în Parlament. Studiu de caz: Alegerile parlamentare din decembrie 2012, Circumscripția electorală nr. 42, Municipiul București”, *Sfera politicii* 174(2013): 66-79, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/174/art07-Grecu.php>, accesat în data de 05.12.2015.

7 *Monitorul Oficial*, Nr. 196 din 13 martie 2008, Lege nr. 35 din 13 martie 2008, pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, http://www.clr.ro/rep_htm/I35_2008.htm, accesat în data de 05.12.2015.

și votată de birourile politice ale organizațiilor politice. Până în anul 2008, candidaturile pentru forul legislativ erau depuse pe liste blocate de partid, astfel că lista cu candidați era alcătuită la centru de partidele politice și era votată, în ziua desfășurării alegerilor locale sau parlamentare de cetățeanii cu vârsta de prest 18 ani împliniți. Votul plurinomial înseamnă că „alegătorii desemnează cu un singur vot mai mulți candidați înscrși pe o listă a unui partid politic, acesta fiind corespunzător numărului de mandate din circumscripția electorală, întotdeauna cel puțin două. În acest sens, *lista închisă* sau *blocată* nu permite alegătorului să efectueze nici un fel de modificări, el votând un chenar integral aflat pe buletinul de vot”⁸. Prin urmare, listele închise acordă importanță maximă deciziei conducerilor partidelor în desemnarea candidaților aleși”⁹.

Analiză de conținut: lista închisă de partid

Lista închisă sau blocată de partid a fost legiferată și promulgată prin Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente¹⁰. Astfel, art. 5. alin (1) din legea 208/2015 specifică revenirea la votul plurinomial, unde votantul optează pentru o formațiune politică, indiferent dacă persoana care candidează se află pe prima sau ultima poziție a listei fabricate de partide. Prin urmare, „senatorii și deputații se aleg prin *scrutin de listă*, potrivit principiului reprezentării proporționale”. În continuare, Capitolul V, cu privire la Candidaturi, art. 52, alin. (3) specifică faptul că „numărul de candidați de pe fiecare *listă* poate fi mai mare decât numărul mandatelor rezultate din norma de reprezentare cu doi până la un sfert din aceste mandate; fracțiunile se întregesc la cifra 1, indiferent de mărimea acestora”. Alineantul (4) este în aceeași direcție a listei blocate și anume: „în aceeași circumscripție electorală, un partid politic, o alianță politică sau o alianță electorală poate propune, pentru fiecare dintre Camerele Parlamentului, numai o singură *listă* de candidați. Partidele politice din alianțele politice sau alianțele electorale pot participa la alegeri numai pe listele alianței. Un partid nu poate face parte decât dintr-o singură alianță politică sau alianță electorală”.

După aclătuirea listelor în birourile politice ale partidelor, numele candidaților vor fi tipărite pe buletinele de vot. Astfel, Capitolul V face trimitere la buletinele și ștampilele de vot, iar art. 61., alin (6) menționează explicit faptul că: „în patru-lateralele fiecărui buletin de vot se imprimă *listele* de candidați. Candidații se identifică pe listă prin prenume, nume și, în cazul alianțelor, prin apartenența politică și se trec în ordinea stabilită de partidul politic, alianța politică, alianța electorală sau organizația cetățenilor aparținând minorităților naționale care a depus lista”. Legea menționează că scrutinul este plurinomial și se organizează pe baza principiilor politice ale proporționalității și reprezentativității, iar atribuirea mandatelor fiecărei liste de partid se distribuie proporțional cu numărul de voturi obținute de fiecare formațiune politică. Astfel, art. 94, alin (6) lit. b) specifică faptul că „fiecărei liste i se repartizează atâtea mandate de câte ori coeficientul electoral al circumscripției electorale se include în voturile valabil exprimate pentru acea listă”. Numărul de mandate este în strânsă legătură cu numărul de voturi obținute. Lista votată, până la al 20-lea candidat, spre exemplu, primește atâtea mandate în funcție

8 Alexandru, Radu, *Sisteme electorale, Tipologie și funcționare*, Editia a III-a, adugită și revizuită, (București: Editura ProUniversitaria, 2012): 56-58.

9 Alexandru, Radu, *Sisteme electorale*, 149.

10 Legea nr. 208/2015, <http://lege5.ro/Gratuit/g4ztknjvge/legea-nr-208-2015-privind-alegerea-senatului-si-a-camerei-deputatilor-precum-si-pentru-organizarea-si-funcționarea-autoritatii-electorale-permanente>, accesat în data de 07.12.2015.

de procentul obținut de formațiunea politică înscrisă în cursa electorală. Astfel art. 94, alin (6) lit. c) clarifică modalitatea alocării mandatelor parlamentare și anume că „atribuirea mandatelor se face de biroul electoral de circumscripție, în ordinea înscrierii candidaților pe listă”, iar alin. (9) amintește că „mandatele desfășurate pe listele de candidați, se efectuează în ordinea înscrierii acestora pe listă”. Pe de altă parte, art. 95, alin 2, lit. h) precizează că „numărul voturilor valabil exprimate sunt obținute de fiecare listă de candidați și candidat independent”¹¹.

Controlul financiar partidelor politice al campaniilor electorale

Parlamentul, votând Legea nr. 208/2015, a reglementat noua modalitate de alegere a viitorilor membrii ai Senatului și a Camerei Deputaților, reintroducând lista închisă de partid, actul normativ fiind promulgat de Președintele țării și publicat în Monitorul Oficial al României. Următoarea etapă a reformei electorale a constat în transparentizarea activității partidelor politice, prin introducerea, în textul Legii 113/2015, a noțiunii de publicitate a finanțării candidaților și a campaniilor electorale. Donațiile sau împrumuturile efectuate de partide sau de candidați vor putea fi realizate doar în cadrul sistemului financiar bancar și numai prin ordin de plată, adică prin virament bancar. Cantitățile de bani, chash-ul electoral, nu vor mai face parte din obiceiurile și moravurile campaniilor electorale românești, acțiuni electorale care au constat în coruperea votului alegătorilor de către candidații aspiranți la funcții eligibile. Sacoșile politice, cozonacii electorali și fondurile gri și netrasparente, donate fără nicio factură publicitatea electorală, dar și fotografierea pe verso a buletinului, cu timbrul votat și verificarea lui la ieșirea din secția de vot de un agent politic, contra cost, au caracterizat toate campaniile electorale românești. Transparentizarea contribuțiilor efectuate și disciplinarea donatorilor partidelor politice și candidaților în campaniile electorale a fost puse în lumină de Legea nr. 113/2015, privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale și a controlului finanțării activității partidelor politice. Legea a fost promulgată, prin semnarea decretului de către Președintele țării¹², doar după ce actul normativ a fost retrimis Parlamentului pentru reexaminare, iar forul Legislativ a votat modificările cerute de șeful statului. Astfel, modificarea textului legii a constat în faptul că împrumuturile contractate de partidele politice trebuie restituite în maximum 3 ani, realizându-se doar prin virament bancar. Astfel, împrumuturile care nu sunt sau nu pot fi restituite la termen sunt considerate donații. Pe de altă parte, toate împrumuturile și donațiile se vor publica în Monitorul Oficial.

Analiză de conținut asupra Legii 113/2015

Despre disciplinarea activității partidelor politice și a modalităților de desfășurare a campaniilor electorale, începând cu anul electoral 2016, face vorbire Legea 133/2015, care este de natură economică-financiară-bancară. Astfel, articolul 3, alin. (2) din lege specifică faptul că „partidele politice pot contracta împrumuturi în bani numai prin acte autentice notariale, sub sancțiunea nulității absolute,

11 Legea nr. 208/2015, <http://lege5.ro/Gratuit/g4ztknjvge/legea-nr-208-2015-privind-alegerea-s-enatului-si-a-camerei-deputatilor-precum-si-pentru-organizarea-si-functionarea-autoritatii-electorale-permanente>, accesat în data de 07.12.2015.

12 Valentina Postelnicu, Președintele Iohannis a promulgat legea privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale, <http://www.mediafax.ro/politic/presedintele-iohannis-a-promulga-t-legea-privind-finantarea-partidelor-si-campaniilor-electorale-14277048>, accesat în data de 04.12.2015.

însoțite de documente de predare-primire, în contract prevăzându-se modul și termenul de restituire a acestora”, iar alin. (3) menționează faptul că „termenul de restituire prevăzut nu poate fi mai mare de 3 ani”. Cel mai important articol din legea privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, care transparentizează și depolitizează finanțarea publică sau privată a partidelor politice și a candidaților săi în campaniile electorale prezidențiale parlamentare și locale este alin. (4) a articolului 3 din Legea nr. 113/2015 și anume că „împrumuturile în bani și restituirea acestora se pot face numai prin virament bancar, suma punând în lumină sursa, donatorul precum și beneficiarul sumelor reale cheltuite în campania electorală”. Prin urmare, finanțările cu sume uriașe de bani din surse private este sancționată pecuniar prin lege, dacă respectivii candidați nu declară, prin mandatar, proveniența finanțărilor. Pe de altă parte, alin (6) menționează faptul că „împrumuturile care au o valoare mai mare de 100 de salarii de bază minime brute pe țară se supun condițiilor de publicitate” iar aliniatul (7) din articolul 3 reprezintă esența disciplinării finanțării campaniilor electorale prin faptul că „acordarea de împrumuturi de către partide politice, alianțe politice sau electorale și candidați independenți către persoane fizice sau juridice este interzisă. Prin urmare, alin (9) vine în sprijinul transparenței politice prin faptul că toate operațiunile financiare cu privire la donații sau sponsorizări politice se vor efectua la vedere: „operațiunile de încasări și plăți ale partidelor politice și ale organizațiilor teritoriale ale acestora se efectuează prin conturi bancare, în lei și în valută, deschise la bănci cu sediul în România și în numerar potrivit legii”¹³.

Dacă până în anul 2014, liderii politici și partidele politice nu știau ce sume de bani au primit sau cheltuit, deși datoriile organizațiilor politice apăreau în rapoartele publicate pe site-ul AEP¹⁴, începând cu anul 2016, când se vor organiza alegeri locale și parlamentare, prin noua lege, partidele politice sunt obligate să fie transparente și să declare sursa finanțărilor electorale. După încheierea alegerilor prezidențiale din toamna anului 2014, șeful de campanie al alianței politice și electorale, Alianță Creștin Liberală, a declarat că nu cunoaște cu exactitate suma cheltuită de alianță și că oricum nu a fost o campanie așa de scumpă precum cele anterioare. Co-președintele PNL, fostul președinte al fostului PDL a declarat că:

„A fost cea mai ieftină campanie din 2007 și până acum. Nu aș putea să vă dau o sumă pentru că aici intervin cheltuielile organizațiilor județene. Cred că au depășit un milion de euro. Nu știu cifra exactă. Cei mai mulți bani au venit de la membri de partid”.¹⁵

Prin urmare, Capitolul II-lea al legii 113/2015 face trimitere la finanțarea privată și publică, iar Secțiunea I, amintește de prima sursă a finanțării numită cotizații. Astfel, „partidele politice au obligația de a publica în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la data de 30 aprilie a anului următor, cuantumul total al veniturilor din cotizații obținute în anul fiscal precedent, precum și lista membrilor de partid

13 Legea 113/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 339 din 18 mai 2015, http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_113_2015_modificare_lege_334_2006_finantarea_activitatii_partidelor_politice_campanii_electorale.php, accesat în data de 07.12.2015.

14 Rapoartele publicate de Autoritatea Electorală Permanentă, privind rezultatele controalelor pentru verificarea campaniei electorale ocazionate de alegerile pentru președintele României din anul 2014, <http://www.roaep.ro/finantare/wp-content/uploads/2015/01/Extrase-rapoarte-control-campanie-prezidentiale-2014.pdf>, accesat 07.12.2015

15 Interviu Vasile Blaga <http://www.gandul.info/politica/vasile-blaga-la-gandul-live-cel-mai-coret-ar-fi-sa-ajungem-la-putere-prin-alegeri-anticipate-vom-depune-motiune-de-cenzura-in-februarie-13693118>, accesat în data de 07.12.2015.

care au plătit în anul fiscal precedent cotizații a căror valoare însumată depășește 10 salarii minime brute pe țară. Pe de altă parte, „lista trebuie să cuprindă următoarele elemente: numele și prenumele membrului de partid, cetățenia, valoarea și data la care a fost plătită cotizația”

Secțiunea a 2-a a Legii 113/2015 face referire la donațiile primite de organizațiile politice. Astfel, art. 6. alin. (1) specifică faptul că „donațiile primite de un partid politic într-un an fiscal nu pot depăși 0,025% din veniturile prevăzute în bugetul de stat pe anul respectiv”. Graficul restrictiv, maximal și minimal al donațiilor electorale, este enumerat prin următoarele alineate:

(2) Donațiile primite de la o persoană fizică într-un an pot fi de până la 200 de salarii de bază minime brute pe țară, la valoarea existentă la data de 1 ianuarie a anului respectiv.

(3) Donațiile primite de la o persoană juridică într-un an pot fi de până la 500 de salarii de bază minime brute pe țară, la valoarea existentă la data de 1 ianuarie a anului respectiv.

(4) Suma totală a donațiilor făcute de persoanele juridice controlate direct sau indirect de o altă persoană ori de un grup de persoane fizice sau juridice nu poate depăși limitele prevăzute la alin. (2) și (3).

(5) Valoarea de piață a bunurilor mobile și imobile donate partidului, precum și a serviciilor prestate acestuia cu titlu gratuit se include în valoarea donațiilor, în limitele prevăzute la alin. (1), (2) și (3).

(7) Se interzice persoanelor juridice care, la data efectuării donației, au datorii exigibile mai vechi de 60 de zile la bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale sau la bugetele locale să facă donații partidelor politice, cu excepția situației când au de recuperat sume mai mari decât datoria proprie.

(8) La efectuarea donației, partidul politic are obligația de a solicita persoanei juridice donatoare prezentarea unei declarații pe propria răspundere privind respectarea condiției prevăzute la alin. (7).

(9) Este interzisă acceptarea sub orice formă, directă sau indirectă, de către partidele politice, a donațiilor de bunuri materiale ori sume de bani sau prestarea de servicii gratuite făcute cu scopul evident de a obține un avantaj economic sau cu încălcarea dispozițiilor alin. (8).

Corectitudinea și transparența finanțărilor private sunt menționate în art. 9 unde „donațiile în bani a căror valoare depășește 10 salarii de bază minime brute pe țară se vor efectua numai prin conturi bancare”, iar art. 10 amintește de faptul că reducerile de preț care depășesc 20% din valoarea bunurilor sau serviciilor oferite partidelor politice și candidaților independenți se vor considera donații și se vor înregistra distinct în contabilitatea proprie a partidului ori a candidatului independent, conform normelor emise de Ministerul Finanțelor Publice”.

În același sens, al transparentizării activității partidelor politice și a declării surselor de finanțare și a legalității lor, art. 11. alin.(1) pune în lumină faptul că „la primirea donației sunt obligatorii verificarea și înregistrarea identității donatorului, indiferent de caracterul public sau confidențial al acesteia”. În același sens al finanțării legale a partidelor politice a fost elaborat și art. 12, alin.(1), care constă în faptul că „toate donațiile, inclusiv cele confidențiale, vor fi înregistrate și evidențiate în mod corespunzător în documentele contabile, cu menționarea datei la care au fost făcute și a altor informații care să permită identificarea surselor de finanțare și a donatorilor”.¹⁶

¹⁶ Legea 113/2015, http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_113_2015_modificare_lege_334_2006_finantarea_activitatii_partidelor_politice_campanii_electorale.php, accesat în data de 07.12.2015.

Finanțările externe a partidelor politice, cu excepția celor primite de la familiile politice europene sau internaționale la care acestea sunt afiliate, sunt interzise prin lege, Astfel, art. 15. alin (1) specifică faptul că „acceptarea donațiilor din partea altor state ori a organizațiilor din străinătate, precum și din partea persoanelor fizice care nu au cetățenia română sau de către persoane juridice de altă naționalitate decât cea română este interzisă, cu excepția celor primite de la cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene care au domiciliul în România și dețin calitatea de membru al partidului politic cărui i-a acordat donația”. Pe de altă parte, alin. (2) enumeră cazurile atipice și anume: „fac excepție de la prevederile alin. (1) donațiile constând în bunuri materiale necesare activității politice, dar care nu sunt materiale de propagandă electorală, primite de la organizații politice internaționale la care partidul politic respectiv este afiliat sau de la partide politice ori formațiuni politice aflate în relații de colaborare politică. Pot fi primite și materiale de propagandă care se folosesc numai în cadrul campaniei electorale pentru alegerea reprezentanților României în Parlamentul European”.

Despre finanțarea publică a partidelor politice face vorbire Capitolul III din lege, care la art. 18, la alin. (1) menționează, că „partidele politice primesc anual subvenție de la bugetul de stat, în condițiile legii., iar la alin. (2) că „suma alocată anual partidelor politice nu poate fi mai mare de 0,04% din veniturile prevăzute în bugetul de stat. Prin urmare, ținând cont de genul reprezentanților națiunii, legea a menționat că „pentru partidele politice care promovează femeii pe listele electorale, pe locuri eligibile, suma alocată de la bugetul de stat va fi majorată proporțional cu numărul mandatelor obținute în alegeri de candidații femeii.

Cel mai important punct al legii este legat de banii primiți de partide de la bugetul de stat. Înțelegerea partidelor parlamentare asupra modalității de finanțare a constat în finanțarea politică a campaniilor electorale de la buget, pentru evitarea datoriilor pe care ar putea să le acumuleze organizațiile politice. Prin urmare, art. 18. alin. (3) pune în lumină sursa finanțării, în funcție de cantitatea de voturi obținute de partide. Astfel, „finanțarea se face în funcție de numărul de voturi obținute în alegeri, iar subvenția de la bugetul de stat se acordă în funcție de următoarele criterii: a) numărul de voturi primite la alegerile generale pentru Camera Deputaților și Senat; b) numărul de voturi primite la alegerile generale pentru autoritățile administrației publice locale, iar alin. (4) amintește de cazul alianțelor politice care dispun de candidați pe aceeași listă: „în cazul alianțelor politice sau electorale, subvenția se va împărți între membrii alianței după numărul de mandate obținute. Pe de altă parte, art. 19 este de ordin economic și arată faptul că „75% din bugetul anual acordat partidelor politice va fi împărțit partidelor politice, proporțional cu numărul de voturi primite la alegerile parlamentare, respectiv media voturilor valabil exprimate pentru Camera Deputaților și Senat, dacă au realizat pragul electoral”, iar art. 20 pune în lumină diferența de până la procentul de 100%. Astfel, „25% din bugetul anual acordat partidelor politice va fi împărțit partidelor politice, proporțional cu numărul de voturi valabil exprimate, primite la alegerile locale pentru alegerea consilierilor județeni și consilierilor din cadrul municipiului București, dacă au obținut cel puțin 50 de mandate de consilier județean și de consilier din cadrul municipiului București. Finanțările publice de la bugetul de stat sunt controlate prin mecanismul AEP, deoarece banii sunt livrați în conturile partidelor politice deschise la Autoritate. Prin urmare, art. 23, alin (1) face trimitere la disciplinarea și transparentizarea bugetelor partidelor politice, prin faptul că „subvenția de la bugetul de stat se varsă lunar, prin bugetul Autorității Electorale Permanente, într-un cont special deschis de către fiecare partid politic, iar veniturile din subvenții de la bugetul de stat se reflectă distinct în evidența contabilă a partidelor politice”.

Care au fost sumele primite de partidele politice aparute în presă? Sub formă de subvenții de la bugetul de stat partide politice parlamentare au primit suma totală de 464.644 lei. Astfel:

PP-DD a primit peste 70.507,92 de lei¹⁷,
Partidul Național Liberal (PNL) a primit 200.948,99 de lei,
Partidul Social Democrat (PSD) a primit 167.792,84 de lei,
Partidul Conservator (PC) 16.308,77 de lei,
Uniunea Națională pentru Progresul României (UNPR) 7.672,36 de lei,
Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat (PNȚCD) a primit 1.413,12 de lei¹⁸.

Viramentul bancar electoral

La Capitolul IV al Legii 113/2015 intitulat finanțarea în timpul campaniilor electorale, Secțiunea – Contribuțiile pentru campania electorală, art. 28. alin (1) specifică faptul că „până cel mai târziu la data începerii campaniei electorale, partidul politic, alianța politică și candidații independenți, prin mandatar financiar, deschid câte un cont bancar la nivelul fiecărui județ, un cont bancar la nivelul fiecărui sector al municipiului București sau la nivelul municipiului București, după caz, precum și un cont bancar la nivel central, iar alin. (2) faptul că „la alegerile pentru Camera Deputaților și Senat, organizațiile cetățenilor români aparținând minorităților naționale, care propun candidați numai la nivel național, deschid un cont bancar la nivel central. Pe de altă parte, alin. (4) amintește despre faptul că „fondurile obținute de către partidul politic, în afara campaniei electorale, care au fost transferate în conturile bancare de campanie deschise la nivel central, trebuie declarate la Autoritatea Electorală Permanentă de către mandatarul financiar coordonator, în termen de 5 zile de la data efectuării transferului”, iar alin. (5) menționează că „aportul financiar nu poate face obiectul transferului în conturile bancare pentru campania electorală”.

Care sunt limitele contribuțiilor candidaților ? Raspunsul il regăsim la articolul 28, alin. (6), privitor la limitele maxime ale contribuțiilor pentru campania electorală care pot fi depuse de către candidați sau mandatarul financiar:

- a) 60 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de deputat sau de senator;
- b) un salariu de bază minim brut pe țară pentru fiecare listă de candidați la consiliul local al comunei;
- c) 3 salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare listă de candidați la consiliul local al orașului;
- d) 5 salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare listă de candidați la consiliul local al municipiului;
- e) 30 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare listă de candidați la consiliul local al municipiului reședință de județ;
- f) 50 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare listă de candidați la consiliul de sector al municipiului București;
- g) 500 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare listă de candidați la Consiliul General al Municipiului București;
- h) 100 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare listă de candidați la consiliul județean;
- i) 5 salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de primar al comunei;

17 Cătălina Mănoiu, „Partidele au primit în luna august 464.644 de lei de la bugetul de stat”, <http://www.mediafax.ro/politic/partidele-au-primit-in-luna-august-464-644-de-lei-de-la-buget-ul-de-stat-14690530>, accesat în data de 05.12.2015.

18 Cătălina Mănoiu, „Partidele”, <http://www.mediafax.ro/politic/partidele-au-primit-in-luna-august-464-644-de-lei-de-la-bugetul-de-stat-14690530>, accesat în data de 05.12.2015.

- j) 7 salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de primar al orașului;
- k) 10 salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de primar al municipiului;
- l) 50 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de primar al municipiului reședință de județ;
- m) 100 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de primar de sector al municipiului București;
- n) 150 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de primar al municipiului București;
- o) 750 de salarii de bază minime brute pe țară pentru fiecare candidat la funcția de parlamentar european;
- p) 20.000 de salarii de bază minime brute pe țară pentru candidatul la funcția de Președinte al României¹⁹.

Finanțarea campaniilor electorale de entități străine nu sunt acceptate, sub forma legii finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. Astfel, art. 32, alin. (1) din textul legii menționează că „este interzisă finanțarea campaniei electorale, în mod direct sau indirect, de către persoane fizice care nu au cetățenia română sau de către persoane juridice de altă naționalitate decât cea română, cu excepția finanțării de către cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene care au domiciliul în România și dețin calitatea de membru al partidului politic la a cărui campanie electorală contribuie financiar” iar alin. (2) este de ordin punitiv, în sensul că „sumele astfel primite se confiscă și se fac venit la bugetul de stat. Pe de altă parte, alin (4) face referire la donații, în sensul că „sumele de bani primite de la candidații propuși pentru alegeri de un partid politic sunt considerate donații și li se aplică în mod corespunzător prevederile prezentei legi”.

Cel mai important al legii este Capitolul V-lea, intitulat controlul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. Cum se aplică capitolul V? Prin art. 42, alin. (1) , care precizează că „Autoritatea Electorală Permanentă este abilitată să controleze respectarea prevederilor legale privind veniturile și cheltuielile partidelor politice, ale alianțelor politice sau electorale, ale candidaților independenți, precum și legalitatea finanțării campaniilor electorale. Pe de altă parte, alin.(2) amintește despre „controlul privind subvențiile de la bugetul de stat va fi efectuat în mod simultan și de Curtea de Conturi”.

Autoritatea Electorală Permanentă este actorul abilitat chiar prin Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, prin care se realizează controlul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. Astfel, Legea 113/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 339 din 18 mai 2015, la alin.(3) menționează că „în cadrul Autorității Electorale Permanente se înființează, în termen de 60 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, Departamentul de control al finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale, prin suplimentarea schemei de personal existente”, iar art. 43, alin. (1) specifică faptul că „pentru a verifica legalitatea veniturilor și cheltuielilor partidelor politice, Autoritatea Electorală Permanentă poate solicita documente și informații de la persoanele fizice și juridice care au prestat servicii, gratuit sau contra cost partidelor politice, precum și de la orice instituție publică”,

¹⁹ Legea 113/2015, http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_113_2015_modificare_lege_334_2006_finanțarea_activitatii_partidelor_politice_campanii_electorale.php, accesat în data de 08.12.2015.

iar alin. (3) impune „partidelor politice obligația de a permite accesul organelor de control ale Autorității Electorale Permanente în sediile lor.

Disciplinarea partidelor politice este stabilită prin alin. (4) unde se menționează că „partidele politice și persoanele prevăzute la alin. (1) au obligația de a prezenta Autorității Electorale Permanente toate documentele și informațiile solicitate în termen de cel mult 15 zile de la data solicitării”. Rolul și atribuțiile AEP sunt specificate în articolul art. 44 din legea electorală. Astfel, alin.(1) aduce aminte că „anual și ori de câte ori este sesizată, Autoritatea Electorală Permanentă verifică respectarea prevederilor legale referitoare la veniturile și cheltuielile partidelor politice”, iar alin. (2) specifică faptul că „Autoritatea Electorală Permanentă poate fi sesizată de către orice persoană care prezintă dovezi cu privire la nerespectarea prevederilor legale referitoare la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale”. Transparentizarea finanțării partidelor este menționată la alin. (3) unde se menționează că „raportul anual se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și pe pagina de internet a Autorității Electorale Permanente, până la data de 30 aprilie a anului următor”, iar alin.(4) are caracter coercitiv pentru partide, deoarece „Autoritatea Electorală Permanentă poate controla respectarea prevederilor legale referitoare la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale și atunci când există suspiciuni de încălcare a prevederilor legale privitoare la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, la sesizarea oricăror persoane interesate sau din oficiu. În același sens al exercitării controlului și transparenței, AEP-ul a mai primit competențe, menționate la alin. (5) unde se specifică faptul că „în cazul în care, în cadrul controlului efectuat de către Autoritatea Electorală Permanentă privind respectarea prevederilor legale referitoare la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, apar suspiciuni privind săvârșirea unor fapte de natură penală, AEP sesizează organele de urmărire penală”, iar alin. (6) oficializează disciplinarea organizațiilor politice prin faptul că „rezultatele fiecărui control efectuat se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și pe pagina de internet a Autorității Electorale Permanente, în termen de 45 de zile de la efectuare”. Partidele sunt supuse controlului și justiției în cazul în care încalcă prevederile legii. Astfel, art. 46 arată că nu doar AEP, ci și „autoritățile publice au obligația de a sprijini Autoritatea Electorală Permanentă în efectuarea controlului finanțării partidelor politice.

Concluzii

Legea finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale obligă formațiunile politice la transparență financiară, la declararea veniturilor încasate și a cheltuielilor efectuate și din aceasta diferență rezultă și datoriile pe care candidații sau organizațiile le pot realiza față de creditori. Elementele introduse în Legea 113/2015 de disciplină, transparență și europenizare a campaniilor electorale, prin eliminarea corupției din timpul desfășurării alegerilor au determinat partidele politice parlamentate, având datorii foarte mari acumulate și realizând împrumuturi de la privați, să se înțeleagă din punct de vedere politic și financiar asupra modalităților de achitate a datoriilor, iar soluția a constat în elaborarea și votarea Legii 113/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 339 din 18 mai 2015²⁰, și anume că finanțarea campaniilor să se facă de la bugetul de stat. Astfel, finanțarea partidelor politice din fonduri publice pune în lumină

20 Legea 113/2015, http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_113_2015_modificare_lege_334_2006_finantarea_activitatii_partidelor_politice_campanii_electorale.php, accesat în data de 08.12.2015.

faptul că, având tot mai puțini membri, iar costurile campaniilor fiind tot mai mari, partidele politice recurg la sursele publice, bugetare, de finanțare. Ajunse la guvernare, organizațiile politice își acordă subvenții de stat, acestea reprezentând una dintre resursele financiare pentru reușita activității politice. Subvențiile sunt acordate în funcție de rezultatele politice electorale. Alocațiile bugetare de la bugetul de stat asigură menținerea partidelor la guvernare și le împiedică de la accesarea resurselor financiare pe cele care nu sunt în legislativ. Partidele sunt cele care își atribuie resursele bugetare²¹.

Datoriile acumulate de partide în timpul campaniilor electorale arată că finanțarea partidelor politice permite cheltuieli, cu mult peste veniturile legale, declarate și realizate de formațiunile politice. Prin urmare, noua lege a finanțării activității partidelor politice și a desfășurării campaniilor electorale prevede controlul financiar al oricărei sume primite de partidele politice pe parcursul campaniilor electorale. Instituția abilitată cu controlul financiar electoral este Autoritatea Electorală Permanentă, care verifică toate viramentele bancare efectuate de donatori, precum și sumele alocate partidelor politice parlamentare de la bugetul de stat prin personalul specializat al Autorității.

Caracterul netransparent și corupt, cu privire la finanțarea candidaților, a reprezentat fundamentul desfășurării campaniilor electorale românești. Noua lege electorală, depolitizând finanțarea publică, disciplinează partidele politice și candidații în perioadele desfășurării campaniilor electorale. Nu doar subvențiile de la bugetul de stat sunt controlate, ci și donatoriul sau sponsorii partidelor politice care alocă sume mari de bani, fie la dreapta, fie la stânga eșicherului politic, cu scopul de a primi, ulterior, diferite beneficii de ordin economic, sub forma contractelor finanțate de la bugetul de stat. Disciplinând partidele și candidații, resursele financiare alocate partidelor politice va crește datorită cadrului legal de transparentizare și de control instituțional și astfel vor fi disciplinați atât candidații partidelor politice, înscriși pe listele electorale blocate ale organizațiilor politice, cât și votanții, care nu se vor mai aștepta la diferite donații sau cadouri electorale din partea partidelor politice. Astfel, viitoarele campanii electorale românești din vara anului 2016, alegerile locale și cele parlamentare din toamna anului 2016 vor pune în lumină efectele Legii 113/2015 prin care partidele sunt obligate la transparentă politică, electorală și financiară. Prin noua legislație electorală, logica desfășurării campaniilor electorale nu va mai semăna cu cele anterioare, deoarece partidele, prin listele naționale impuse cetățenilor, vor propune și impune pe buletinul de vot nume sonore, de bune moravuri, fără cazier judiciar sau fiscal, dar și cu o libertate financiară personală, cu scopul finanțării propriei candidaturi pe lista partidului. Cu cât candidatul va fi în vârful listei, cu atât efortul financiar personal va fi mai mare.

Profesionalizarea alegerilor, disciplinarea partidelor și bugetelor și a electoratului lor, apariția actorilor politici calificați, profesioniști ai alegerilor electorale, raționalizează cheltuielile și transparentizează încasările și disciplinează finanțele politice ale partidelor prin verificarea și publicitatea ordinelor de plată făcute de donatori prin virament bancar. Publicarea de către AEP a viramentelor bancare a fiecărui donator politic sau economic, în conturile deschise la banci de organizațiile politice, invită experții AEP-ului, care se vor ocupa cu controlul financiar al partidelor politice, să auditeze trezoreriile și mandatarii financiari desemnați de partide. Prin urmare, această lege exercită controlul financiar real asupra resurselor oficiale și neoficiale realizate de organizațiile politice.

21 Richard S. Katz, Peter MAIR, „Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party”, *Party Politics*, 1(1995):5-28

După adoptarea legilor cu privire la disciplina financiară²², bugetară²³ și fiscală²⁴, disciplinarea politicului, a partidelor politice și a campaniilor electorale a devenit realitate, prin noua legislație electorală. Reforma electorală pregătește cadrul redesenării viitoarelor circumscripții electorale regionale.

BIBLIOGRAFIE

CHELCEA, Septimiu, *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Ediția a-II-a revizuită, București, Editura Economică, 2004.

RADU, Alexandru, *Sisteme electorale, Tipologie și funcționare*, Editia a IIIa, adugită și revizuită, București, Editura ProUniversitaria, 2012.

Articole:

GRECU, Florin, „Transformarea voturilor cetățenilor în mandate uninominale în Parlament. Studiu de caz: Alegerile parlamentare din decembrie 2012, Circumscripția electorală nr. 42, Municipiul București”, *Sfera politicii* 174 (2013): 66-79,

<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/174/art07-Grecu.php>,

Katz, Richard S., MAIR, Peter, „Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party”, *Party Politics*, 1(1995):5-28.

Legislație electorală:

Autoritatea Electorală Permanentă, „Extrase ale rapoartelor privind rezultatele controalelor efectuate de către Autoritatea Electorală Permanentă pentru verificarea campaniei electorale ocazionate de alegerile pentru președintele ROMÂNIEI din anul 2014”.

<http://www.roaep.ro/finantare/wp-content/uploads/2014/12/Extrase-rapoarte-control-noiembrie-decembrie-2014.pdf>

Constituția României, http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=3#t3c1s3sba76

Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente,

<http://lege5.ro/Gratuit/g4ztknjvge/legea-nr-208-2015-privind-alegerea-senatului-si-a-came-rei-deputatilor-precum-si-pentru-organizarea-si-funcționarea-autoritatii-electorale-permanente>

Legea nr. 113/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 339 din 18 mai 2015,

http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_113_2015_modificare_lege_334_2006_finanțarea_activității_partidelor_politice_campanii_electorale.php

Lege Nr. 70 din 2 aprilie 2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a

22 LEGENr. 70 din 2 aprilie 2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată EMITENT: PARLAMENTUL ROMÂNIEI PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 242 din 9 aprilie 2015, https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/L_70_2015.pdf, accesat în data de 03.12.2015

23 Legea responsabilității fiscal-bugetare nr. 69/2010 *) a fost republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 330 din 14 mai 2015, http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/legislatie/lege377_2013modif69_2010.pdf, accesat în data de 03.12.2015.

24 Tratatul european de guvernanță fiscală, <http://www.ziare.com/politica/lege/camera-deputatilor-a-adoptat-tratatul-european-de-guvernanta-fiscala-1166065>, accesat în data de 03.12.2015.

Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată EMITENT: PARLAMENTUL ROMÂNIEI PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 242 din 9 aprilie 2015, https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/L_70_2015.pdf.

Legea responsabilitatii fiscal-bugetare nr. 69/2010 *) a fost republicata în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 330 din 14 mai 2015,

http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/legislatie/lege377_2013modif69_2010.pdf

Monitorul Oficial, Nr. 196 din 13 martie 2008, Lege nr. 35 din 13 martie 2008 , pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, http://www.clr.ro/rep_htm/l35_2008.htm.

Tratatul european de guvernanță fiscală, <http://www.ziare.com/politica/lege/camera-deputatilor-a-adoptat-tratatul-european-de-guvernanta-fiscala-1166065>.

Articole și interviuri în presa online:

MĂNOIU Cătălina, „Partidele au primit în luna august 464.644 de lei de la bugetul de stat”, <http://www.mediafax.ro/politic/partidele-au-primit-in-luna-august-464-644-de-lei-de-la-bugetul-de-stat-14690530>.

POSTELNICU Valentina, Președintele Iohannis a promulgat legea privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale, <http://www.mediafax.ro/politic/presedintele-iohannis-a-promulgat-legea-privind-finantarea-partidelor-si-campaniilor-electorale-14277048>.

BLAGA Vasile, interviu la GÂNDUL LIVE: „Cel mai corect ar fi să ajungem la putere prin alegeri anticipate. Vom depune moțiuni de cenzură în februarie”:

<http://www.gandul.info/politica/vasile-bлага-la-gandul-live-cel-mai-corect-ar-fi-sa-ajungem-la-putere-prin-alegeri-anticipate-vom-depune-motiune-de-cenzura-in-februarie-13693118>